

nja s poezijo se ne da prezreti, saj je onemogočil Levstiku izid njegovih *Pesmi 1854* v Ljubljani, ovadil ga je policiji, se pritožil deželnemu predsedniku, interveniral pri olomuškem nadškofu in vodji tamkajšnjega bogoslovja, tako da se je Levstik znašel na cesti, ker je »pevec religiozno in moralno pogubnih načel«.

Podobno se je dogajalo s tiskanjem *Jenkove pesniške zbirke*. In že smo pri katoliški Zgodnji Danici oziroma pri Luki Jeranu, ki si je prizadeval odbiti čimveč navalov nečednosti. Ko so npr. tri pregrešne ovčke izdale *1865 almanah Slovenska vila*, je ta pastir izjavil: »Potreba rezno na vrata terka, če ne utegne kuga biti splošnja. Vsako novo delo bo treba pretresti, in Slovencem odkrito povedati, če je za-nje ali ne.« In še marsikaj drugega. Ena izmed almanahovih ovc je bil Jurčič, ki mu potem ni bilo lahko pri srcu, ko je pisal Slovencem prvi roman. Moralistične strele pa so udarile v ta roman, ko je bil sam že zdavnaj pod rušo. Mohorjeva družba je Desetega brata za svojo izdajo 1911 temeljito sčrtala.

Jeran ni bil od muh: odpravil se je tudi misijonarit v Afriko, a se je moral zaradi bolezni vrniti domov. Seveda ne praznih rok. Poln sočutja do svojega bližnjega je privedel s seboj pet zamorčkov, ki jih je tam kupil za denar, ki so ga nabirali po vsem Slovenskem. Toda tudi njihovo misijonarstvo je splavalo po vodi: zamorčki so se potikali po krčmah, se šli čarovništvo in žalostno končali.

Naslednje podvige je zgodovina zabeležila pod gesli Gregorčič, Mahnič; stoletje pa se sklene z novim dejanjem blagoslovljenega piromanstva. Izvrševalec, prevzvišeni ljubljanski škof Jeglič, je prihranil precej kurjave, ko se je raje grel s Cankarjevo Erotiko.

Je nadaljevanje potrebno? Ne, to čistunstvo postaja že dolgočasno. Mor-da bi bilo dobro analizirati njegove

akterje s pomočjo tistega freudizma, ki ga je nekdo omenjal ob Preglju, rezultati bi bili več kot zanimivi.

j-

MEDNARODNA KONFERENCA O MANJŠINAH V TRSTU*

Poglabljeni razgovor o žgočih še odprtih vprašanih narodnostne zaščite slovenske manjšine v Italiji na dobronamerni (in bona fide) in stvarni podlagi (naj mi bo dovoljeno to delno sklicevanje na zapis izpred petih let prav v naši reviji) je torej le dobrodošel, pri čemer taka z vso strokovno resnostjo zastavljena konfrontacija pač nikakor ne more biti nemara monopol nekaterih, marveč vseh, ki jim je iskreno pri srcu slovenska narodna usoda, naša skupna prihodnost ob zahodni meji, po letu 1954 bolj odprti. To pa že v samem zametku izključuje morebitna prestižnostna, strankarska in druga sorodna licitiranja, saj je stvarno enotni in, dodal bi, operativno učinkoviti skupni jezik o vprašanih, ki so življenjsko pomenljiva za narodnostno ohranitev in rast slovenske manjšine, nezamenljiv prvi pogoj za morebitni kasnejši dialog s predstavniki italijanske »večine« o vsebinskih, trajnejših rešitvah za mnoga v povojnih letih že pogostokrat odlagana vprašanja.

Prepričan sem namreč bil, da bo po nekaterih pozitivnih premikih v miselnosti glede odnosov do slovenskih sodržavljanov (kar vse je bistveneje načelo tudi nekdanj »nedotakljive« nacionalistične dogme) moralo slej ko prej priti do takega dialoga, srečanja med

* V tem zapisu sem delno uporabil tudi svoja izvajanja na dveh sestankih informativne narave (20. oktobra v Ljubljani in 9. novembra letos v Trstu) med italijanskim pripravljalnim odborom, ki ga vodi predsednik tržaške pokrajine M. Zanetti, in našim odborom za udeležbo na tem posvetu.

manjšino in italijansko »večino«, na katerem bo mogoče z znanstveno metodo in vsestransko preučiti osrednje konflikte in vse tisto, kar slovensko narodnostno skupnost zavira (duši) pri prizadevanjih za stvarno narodnostno emancipacijo. Ne samo v teoriji, ampak tudi v vsakodnevni praksi pri reševanju odprtih narodnostnih vprašanj po koncu zadnje vojne (eden izmed značilnih primerov je nedavna ureditev narodnostnega položaja nemške manjšine na Južnem Tirolskem), se je dejansko uveljavilo spoznanje, da je prizadeta manjšina samostojen in aktiven subjekt še zlasti glede vprašanj, ki zadevajo njen narodnostni razvoj in varstvo ustreznih značilnosti. Ne bi ob tem ponavljal znanih dejstev, da je vprašanje manjšine, če to tako poenostavim, predvsem vprašanje »večine« oziroma tako imenovanega večinskega naroda, in drugi vidik — državljansko sicer lojalna manjšina se lahko konstruktivno »odpira« nasproti večini, če so ji stvarno (pravno in drugače) zagotovljene in tudi uveljavljene vse tiste pravice, uživa vsa tista jamstva, ki ji omogočajo enakovreden, nemoten razvoj na vseh področjih — od jezikovnokulturnega do gospodarskega in socialnega.

Zdaj pa še povsem kratko o genezi zamisli, iz katere izvira sedanji sklep glede mednarodne konference o manjšinah, ki naj bi bila od 27. do 31. maja prihodnje leto v Trstu in na kateri naj bi sodelovalo (po pričakovanju organizatorjev) celo okoli tisoč strokovnjakov, med njimi tudi znanstveni delavci iz vseh naših republik. Naj še dodam, da so v italijanskem pripravljalnem odboru zastopani tudi štirje kvalificirani predstavniki slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Že aprila pred dvema letoma (1971) je namreč tržaški pokrajinski svet sprejel z veliko večino dokument, v katerem je med drugim poudarjena nujnost, da se rešijo problemi slovenske manjšine, pri čemer se med drugim sklicuje tudi na

skupno jugoslovansko-italijansko sporočilo po sestanku obeh zunanjih ministrov (marec 1971), ki opozarja na obojestranski namen dati »manjšinam kar največjo zaščito«. Organizirani naj bi posvet, katerega namen naj bi bil, kakor navaja dokument, »da se političnim silam, ustanovam in organizmom daje možnost sproščene in konstruktivne primerjave, ki lahko kakovostno prispeva k reševanju te problematike«.

V nadaljnjem snovanju pa se je ta zamisel vsebinsko razširila na »manjšinsko panoramo« Zahodne Evrope, delno tudi zunaj nje (sodeč po strokovnjakih, ki so bili povabljeni na pripravljalni sestanek od 15. do 17. novembra v Trstu), in Jugoslavije. Zdaj so torej priprave že v »operativni fazi« in osrednja naloga prej omenjenega pripravljalnega sestanka je, da natančneje opredeli vsebinski obseg in metodo dela za konferenco maja leta 1974. Naj še pripišem, da so naši udeleženci na obeh preliminarnih, informativnih sestankih z italijanskim odborom za pripravo te konference opozorili, da bodo svojo strokovno pozornost posvetili predvsem vprašanjem narodnostnih (etničnih) manjšin, kar zajema interdisciplinarno vse vidike — od zgodovinskih, pravnih do socioloških, upoštevajoč pri vsem tem primarno specifičnost narodnostnega položaja Slovencev v Italiji.

Glede vsebinske razširitve načrtovane konference pa naj za sedaj ponovim (ko bodo znani rezultati pripravljalnega sestanka, se bom na to temo še povrnil), da bo tako zamišljeni, mednarodni znanstveni simpozij uspel le, če bo, ne glede na sedanjo komparativno izhodišče, stvarno in dosledno upošteval, da je prišlo do tega zavoljo še nerešenih vprašanj narodnostne zaščite avtohtone slovenske manjšine v Italiji.

10. novembra 1974

Janko Jeri

